

Załącznik nr 3

do wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego

Dr Izabela Gawłowicz

Katedra Prawa Międzynarodowego i Europejskiego

Wydział Prawa i Administracji

Uniwersytetu Zielonogórskiego

AUTOREFERAT

PRZEDSTAWIAJĄCY OPIS DOROBKU I OSIĄGNIĘĆ NAUKOWYCH

1. Imię i nazwisko: Izabela Gawłowicz
2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

1994 - magister prawa, dyplom wydany przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego, 3 czerwca 1994 r.

2000 – doktor nauk prawnych w zakresie prawa w specjalności: prawo międzynarodowe publiczne, stopień nadany uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego dnia 1 grudnia 2000 r. na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *„Ochrona wolności myśli, sumienia i wyznania na tle Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i podstawowych Wolności z 1950 r.”* (Promotor w przewodzie doktorskim: prof. dr hab. Piotr Łaski; recenzenci w przewodzie doktorskim: prof. dr hab. Lech Antonowicz, prof. dr hab. Leonard Łukaszuk).

Inne:

1996 – Summer School of International Law: Hague Academy of International Law

1996 – Summer School of European Union Law: Helsinki University, Faculty of Law

2009 – uczestnik kursu „ADR Processes: Skills Development and Implementation” (M. A. Brees), Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego

2013 – uczestnik szkolenia “Innowacja przez co-munikację” poddziałanie 8.2.1 Wsparcie dla współpracy sfery nauki i przedsiębiorstwa Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

2017 – uczestnik kursu: „*Development of Jurisprudence. Problems and Prospects*”

Organizatorzy: Uniwersytet Zielonogórski, Uniwersytet Gdański, Varna Free University (Bułgaria), Center for Strategic Initiatives and Progressive Developments (Ukraina), Koshitski Technical University (Słowacja), Chernigov National Technological University (Ukraina), National University Ostroh Academy (Ukraina), National Institute of Economic Research (Gruzja).

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

01.10.1994 – 14.12.2000 asystent w Katedrze Prawa Międzynarodowego Publicznego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego

15.12.2000 – 31.09.2010 – adiunkt w Katedrze Prawa Międzynarodowego Publicznego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego

08.02.2002 – 29.02.2016 – wykładowca w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Gorzowie Wlkp.

01.10.2010 – 31.09.2014 – starszy wykładowca w Katedrze Prawa Międzynarodowego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego

01.10.2014 i nadal – adiunkt w Katedrze Prawa Międzynarodowego i Europejskiego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Zielonogórskiego

Współpracowałam również na podstawie umowy zlecenia z następującymi uczelniami: Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Szczecinie, Wyższa Szkoła Integracji Europejskiej w Szczecinie, Wyższa Szkoła Bankowa w Szczecinie.

4. Wskazanie osiągnięcia* wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2017 r. poz. 1789):

a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego:

„Prawo dyplomatyczne w orzecznictwie Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości”

b) (autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy):

Izabela Gawłowicz, „*Prawo dyplomatyczne w orzecznictwie Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości*”, 2018, Wydawnictwo CH Beck, ISBN978-83-812-8968-9, ss. 241, recenzent wydawniczy: dr hab. Zbigniew B. Rudnicki (prof. nadzw. UP, UKSW).

c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

Uzasadnienie dla wyboru omówionej w monografii problematyki jest wieloaspektowe. Wielowiekowo ugruntowane normy prawa dyplomatycznego są oparte na wartościach uniwersalnych dla wszystkich narodów i cywilizacji i jestem głęboko przekonana, że w świecie, w którym jedne państwa dysponują różnymi instrumentami wywierania presji, a nawet przymusu (również zbrojnego) na inne, tylko powszechnie akceptowane normy postępowania objęte pojemnym szyldem prawa dyplomatycznego stanowią efektywny mechanizm budowania nowoczesnego międzynarodowego porządku (z założenia antywojennego) i utrzymania bezpieczeństwa. Poszanowanie norm prawa dyplomatycznego przez państwa świata jest trwałym elementem, na którym możliwe jest zbudowanie ponadnarodowej, choć nie instytucjonalnej wspólnoty. Wartości wspólne chronione prawem międzynarodowym powinny mieć priorytetowe miejsce w systemie prawa dyplomatycznego i pełnić porządkującą rolę wobec traktatowej aktywności podmiotów.

Trwanie (i funkcjonowanie) przez wieki na przestrzeni historii ludzkości norm prawa dyplomatycznego należy postrzegać tak w kontekście pozytywnym – ponieważ w takiej przestrzeni czasowej miały one wszelkie możliwości, by okrzepnąć, wrosnąć w świadomość społeczności międzynarodowej, by się wreszcie sprawdzić w skomplikowanych sytuacjach konfliktowych, jak i w kontekście w pewnym stopniu negatywnym – ponieważ jako tak „odwieczne”, normy te z natury rzeczy bywają archaiczne. Procesy kodyfikacyjne w tej sferze prawa międzynarodowego są raczej długotrwałe i nie zawsze efektywne, na ich przebieg mają bowiem wpływ wszystkie te trudności, które zwykle towarzyszą próbom nakłonienia państw do

zaakceptowania kolejnych obowiązków. W doktrynie znane są poglądy o kryzysie prawa międzynarodowego¹ i jego tworzenia², o niewystarczających z punktu widzenia interesu społeczności międzynarodowej procesach prawotwórczych (na co wpływa m.in. duża ilość istniejących współcześnie państw, ale także nowa rola innych podmiotów w społeczności międzynarodowej, również uprawnionych do zawierania umów, niewielką zdolność tworzenia ugrupowań transregionalnych, mogących reprezentować i formułować wspólne stanowiska)³, o brakach traktatowych w wielu istotnych sferach⁴ oraz w konsekwencji o konieczności wypracowania nowego i mniej konserwatywnego podejścia do kwestii tworzenia tego prawa.

Jeśli dodać do tego charakterystyczną dla prawa międzynarodowego „ogólność” traktatów, wymuszoną do pewnego stopnia koniecznością efektywnej współpracy państw o różnorodnych tradycjach i systemach prawnych oraz postawach wobec samego prawa, nadanie prawu dyplomatycznemu waloru żywego, dynamicznie reagującego na zmiany instrumentu współpracy międzynarodowej jest możliwe między innymi poprzez orzecznictwo sądu międzynarodowego o znaczącym autorytecie, przy czym nie jest to sposób jedyny. Aktywność orzecznicza sądów międzynarodowych powinna być zatem postrzegana jako istotny element reżimu prawa dyplomatycznego, jako uzupełnienie jego procesów normotwórczych.

Głównym celem naukowym pracy była identyfikacja i ocena roli orzecznictwa Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w rozwijaniu prawa dyplomatycznego – jest on sądem o uniwersalnej naturze, ponieważ może rozstrzygać wszelkie spory prawne, jakie zostaną mu przekazane przez strony, a grupa spraw z tzw. elementem dyplomatycznym przezeń rozstrzygniętych jest reprezentatywna. Na potrzeby pracy dokonałam wyboru relewantnych orzeczeń, przyjmując kryterium przedmiotowe tak, aby spektrum analizowanych przez Trybunał instytucji międzynarodowego prawa dyplomatycznego było względnie szerokie. Trzy podstawowe założenia rozprawy to: *differentia specifica* międzynarodowego prawa dyplomatycznego – integralnej części podstawowego porządku prawnego społeczności międzynarodowej, jego położenie wśród instrumentów skutecznego tworzenia i utrwalania relacji międzynarodowych opartych na prawie oraz znaczenie orzecznictwa Międzynarodowego Trybunału

¹ Np. J.P. Tractman, *The Crisis of International Law*, Case Western Reserve Journal of International Law 2011, vol. 44, Nr 1, s. 406–421.

² Np. R. Wolfrum, V. Röben, *Developments of International Law in Treaty Making*, Berlin–Heidelberg–New York 2005; M. Kumm, *The Legitimacy of International Law: a Constitutionalist Framework of Analysis*, EJIL 2004, vol. 15, Nr 5, s. 907–931.

³ Zob. np.: H. Lauterpacht, *Codification and Development of International Law*, AJIL 1955, vol. 49, s. 17; A. Berman, S. Duquet, J. Pauvelyn, R.A. Wessel, J. Wouters (red.), *Informal International Lawmaking: Case Studies*, The Hague 2012.

⁴ Np. w sferze prawa dyplomatycznego zakresie ochrony dyplomatycznej czy immunitetu jurysdykcyjnego państwa.

Sprawiedliwości w sprawach stosunków dyplomatycznych jako istotnej części składowej reżimu prawa dyplomatycznego.

Orzeczenia omówione w monografii są wprawdzie znane i polskiej⁵, i zagranicznej⁶ doktrynie, jednak dotąd ani w polskiej, ani w obcej doktrynie nie analizowano ich w taki sposób. Występują zwykle jako element szerszych rozważań np. dotyczących odpowiedzialności czy podmiotowości w prawie międzynarodowym publicznym. W pracy przeanalizowano natomiast nie tylko orzeczenia, które są finalnym efektem pracy Trybunału, ale również opinie sędziów, które ilustrują cały przebieg tej pracy oraz związane ze sprawą trudności i kontrowersje. Opinie sędziów mogą wywierać znaczący wpływ na pełne rozumienie decyzji Trybunału i jej implikacji prawnych, ponieważ są z nią przedmiotowo i funkcjonalnie związane.

W monografii wyodrębniono pięć rozdziałów. W rozdziale pierwszym, stanowiącym koncepcyjną ramę całości rozważań ujętych w pracy, przeanalizowano misję Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości (MTS), poczynając od powodów zlokalizowania go w strukturze ONZ i postulatu osiągania zgodności z prawem międzynarodowym w jego orzekaniu, poprzez rozwiązywanie sporów międzynarodowych, wspieranie przezeń przestrzegania prawa międzynarodowego, aż po implementację w praktyce relacji międzynarodowych idei rządów prawa. Analiza misji Trybunału dokonana w rozdziale pierwszym dowiodła, że praktyczna doniosłość jego aktywności nie ogranicza się do stosowania prawa międzynarodowego, lecz obejmuje logiczne i dalekosiężne skutki jego rozstrzygnięć. To z kolei prowadzi do identyfikacji możliwego wpływu orzecznictwa Trybunału Haskiego na rozwój prawa międzynarodowego. Mandat udzielony przez strony sporu przekazanego do rozstrzygnięcia umożliwia treściom decyzji Trybunału przenikanie do całego kompleksu prawnomiędzynarodowych norm postępowania, a sam Trybunał wielokrotnie odwoływał się do dynamicznej i ewolucyjnej natury prawa międzynarodowego. Autorytet prawa nie może być oderwany od życia, stąd stosując prawo, w tym międzynarodowe traktaty, których długotrwałe istnienie czasem oddala intencje ich twórców od możliwości ich implementacji w późniejszym czasie, Trybunał dokonuje wyboru między konkurencyjnymi możliwościami interpretacji z uwzględnieniem specyficznych okoliczności sporu, zmian

⁵ Np. B. Janusz-Pawletta, P. Kowalski, Ł. Majewski, M. Menkes (red.), *Wybór kazusów z prawa międzynarodowego. Zagadnienia ogólne*, Warszawa 2008; J. Menkes, Ł. Majewski (red.), *Wybór kazusów z prawa międzynarodowego. Źródła prawa międzynarodowego*, Warszawa 2010; P. Daranowski, J. Połatyńska (red.), *Prawo międzynarodowe publiczne. Wybór orzecznictwa*, Warszawa 2011.

⁶ Np. A.E. Evans, *The Colombian-Peruvian Asylum Case: The Practice of Diplomatic Asylum*, „American Political Science Review” 1952, vol. 46, Nr 1, s. 142–157; K. Grzybowski, *The Regime of Diplomacy and the Teheran Hostages* http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5726&context=faculty_scholarship (dostęp: 1.6.2018 r.); Ł. Kułaga, *Środki odwetowe w projekcie artykułów dotyczących odpowiedzialności państw Komisji Prawa Międzynarodowego z 2001 r.*, „Kwartalnik Prawa Publicznego” 2007, Nr 3, s. 7–51.

cywilizacyjnych i wymogów sprawiedliwości i w ten sposób bierze udział w procesie rozwijania prawa międzynarodowego. Jak wskazuje A. Pellet, nie oznacza to niedozwolonego aktywizmu sędziowskiego, lecz raczej prawidłowe rozlokowanie funkcji sądowych⁷.

Część rozdziału pierwszego poświęcono również znaczeniu, jakie dla rozwoju prawa międzynarodowego mają opinie sędziów MTS, przyjmując, że praktyka wybitnych prawników wyznacza pewne ramy analizy aktywności Trybunału Sprawiedliwości i dostarcza wielu istotnych informacji o tym, jak należy rozumieć i stosować instytucje prawa międzynarodowego, w tym prawa dyplomatycznego, ich wkład w wyjaśnienie kwestii kontrowersyjnych jest ogromny i często wszechstronny. Opinie sędziów znacznie wzbogacają analizę sporów rozpatrywanych przez MTS dla celów naukowych, pozwalają lepiej zrozumieć cały proces dialektyczny prowadzący Trybunał do podjęcia określonej decyzji, często dopiero porównanie decyzji Trybunału i wszystkich wątków naświetlonych w opiniach umożliwia pełne zrozumienie różnych niejasności, intencji, czy subtelności w decyzjach Trybunału. Ponadto opinie te stanowią wysokiej jakości wkład doktrynalny w naukę prawa międzynarodowego, stanowią żywy dowód na ewolucję doktryny prawa i instytucji prawnych, niektóre przecierają szlaki nowym koncepcjom prawnym, umożliwiają sędziom zaprezentowanie argumentów ich zdaniem rozstrzygających, jeśli nie znalazły one odzwierciedlenia w decyzji Trybunału.

Kolejne cztery rozdziały, zbliżone do siebie konstrukcyjnie, poświęcono prześledzeniu wpływu orzecznictwa Trybunału na międzynarodowe prawo dyplomatyczne jako wyodrębnioną, ale integralną część prawa międzynarodowego publicznego.

W rozdziale drugim przeanalizowano 3 orzeczenia, których treść dowodzi fundamentalnego charakteru norm prawa dyplomatycznego. Pierwsze dotyczy sprawy *Teheran Hostages* i afirmuje obowiązujące zasady ochrony personelu dyplomatycznego. Trybunał zdecydowanie potwierdził ciążące na państwie przyjmującym bezwzględne obowiązki szczególnej natury dotyczące sytuacji, w których personel dyplomatyczny jest obiektem ataku. Decyzja Trybunału w tej sprawie dowodzi, że prawo dyplomatyczne jest jednym z głównych filarów społeczności międzynarodowej oraz, że Trybunał realizuje proces „odpolityczniania sporów”, których nie mogą odpolitycznić strony. Trybunał nie podjął jednak wysiłku sprecyzowania, podjęcie jakich działań pociąga za sobą obowiązek ochrony dyplomatów, ograniczając się do niedookreślonego wskazania, iż państwo przyjmujące powinno podjąć w tym celu „wszelkie możliwe i adekwatne środki”.

⁷ A. Pellet, *Shaping the Future of International Law: the Role of the World Court in Law – Making, w: Looking to the Future: Essays on International Law in Honor of W. Michael Reisman*, Leiden–Boston 2010, s. 1065–1083.

Obraz bardzo skomplikowanej sytuacji w opisywanej sprawie jest dowodem na to, że swoje rozważania o naturze obowiązków spoczywających na państwie przyjmującym Trybunał mógł i powinien był w swoim orzeczeniu w tej sprawie rozwinąć, co najmniej przez ich przykładowe wyliczenie. Przede wszystkim powinien był oddzielić obowiązki państwa przyjmującego ciężące na nim w normalnej sytuacji, kiedy nie ma żadnego zagrożenia dla dyplomatów i misji, od obowiązków spoczywających na państwie przyjmującym w razie zagrożenia misji lub przedstawicieli dyplomatycznych atakiem. Trybunał powinien był także odrębnie potraktować obowiązki państwa przyjmującego względem przedstawicieli dyplomatycznych od obowiązków dotyczących zapewnienia bezpieczeństwa pomieszczeniom misji, ponieważ zapewnienie bezpieczeństwa osobom może wymagać innych działań, niż zapewnienie go pomieszczeniom. Orzeczenie w sprawie *Teheran Hostages* ma również pewną konsekwencję związaną z postrzeganiem roli sądownictwa międzynarodowego wobec innych metod pokojowego załatwiania sporów oraz kolejności ich stosowania. Ponieważ spowodowane działaniami Iranu całkowite zerwanie relacji między Iranem a Stanami Zjednoczonymi nie stanowiło dla Trybunału przeszkody w uznaniu własnej jurysdykcji, z orzeczenia tego wynika, że zmanifestowanie istnienia sporu w jakiejś szczególnej formie, np. poprzez udowodnienie, że między stronami prowadzono negocjacje dyplomatyczne przed skierowaniem sprawy na drogę postępowania sądowego, nie jest konieczne do uznania, że Trybunał może wykonywać swoje funkcje. Negocjacje dyplomatyczne zatem nie są warunkiem wstępnym, a ich brak przeszkodą do wszczęcia postępowania przed Międzynarodowym Trybunałem Sprawiedliwości.

Drugie orzeczenie omówione w rozdziale drugim monografii w sprawie *Armed Activities on the Territory of the Congo* ponownie potwierdza, że obowiązek zapewnienia nietykalności przedstawicielom dyplomatycznym oraz efektywnej ochrony pomieszczeniom misji, spoczywający na państwie przyjmującym, ma charakter bezwzględny. W tym wyroku Trybunał dokonał także istotnego wysiłku, aby wyczerpująco zastosować reguły prawne rozwinięte w takich dziedzinach prawa międzynarodowego, jak międzynarodowe prawo praw człowieka, ze szczególnym uwzględnieniem międzynarodowego prawa humanitarnego do osób o różnorodnej narodowości i statusie, które znalazły się w strefie wojny. Wyjątkiem była grupa 17 osób, która na lotnisku w Kinszasie pozostała bez ochrony i była narażona na agresję kongijskich żołnierzy i co do której to grupy Trybunał nie powinien był poprzestać na stwierdzeniu niedopuszczalności wykonywania przez Ugandę ochrony dyplomatycznej z powodu niespełnienia warunków pełnienia takiej ochrony. Rolę Trybunału należy pojmować jako taką, która umożliwia wykluczenie istnienia takich luk, które mogłyby pozbawiać osoby fizyczne należnej im ochrony prawnej - oznacza

to, że Trybunał, odrzucając możliwość pełnienia przez Ugandę ochrony dyplomatycznej nad wzmiankowanymi osobami z powodu niespełnienia warunków pełnienia takiej ochrony, powinien był w konsekwencji wskazać inne – włączając w to te spoza prawa dyplomatycznego – regulacje prawa międzynarodowego, na podstawie których można było rozciągnąć nad tymi osobami ochronę, w szczególności normy międzynarodowego prawa humanitarnego. Ich zastosowanie do sytuacji osób atakowanych na lotnisku w Kinszasie, byłoby też spójne z rozumieniem zakresu międzynarodowego prawa humanitarnego, prezentowanym w orzecznictwie Międzynarodowego Trybunału Karnego ds. Zbrodni Popołnionych w byłej Jugosławii, z którego niezbieżnie wynika, że zasięg czasowy i geograficzny zarówno wewnętrznych, jak i międzynarodowych konfliktów zbrojnych wykracza poza dokładny czas i miejsce prowadzenia samych działań zbrojnych.

Trzecie orzeczenie omówione w rozdziale drugim *Status vis-à-vis the Host State of a Diplomatic Envoy to the United Nations* dotyczy zakresu stosowania obowiązku powstrzymania się przez przedstawicieli dyplomatycznych od działalności zawodowej lub handlowej, ustanowionego w art. 42 Konwencji wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych z 1963 r. Trybunał nie miał możliwości rozstrzygnąć sporu wobec jednoznacznego wycofania się stron z postępowania, jednak byłoby to z korzyścią dla prawa międzynarodowego, ponieważ sprawa zakresu stosowania wzmiankowanego wyżej obowiązku rodzi liczne wątpliwości. Wydaje się wręcz, że wbrew jednoznaczному brzmieniu przepisu twórcy Konwencji jednak nie wszystkie rodzaje działalności objęli zamiarem wykluczenia. Z przebiegu konferencji wiedeńskiej z 1961 r. wnioskować można bowiem, że nie było intencją twórców tego przepisu uniemożliwienie literackiej, kulturalnej, czy akademickiej aktywności dyplomatów, z natury rzeczy związanej ze skromnym wynagrodzeniem, a więc zasadniczo nie prowadzonej dla uzyskania „osobistej korzyści”, a mającej na ogół walory edukacyjne i wręcz wzmacniające prestiż przedstawiciela dyplomatycznego oraz wspierającej jego zwyczajowe funkcje.

W rozdziale trzecim przeanalizowano orzeczenie Trybunału w sprawie *Nottebohm’a*, związane z wykonywaniem nad osobą fizyczną jednej z najstarszych instytucji prawa dyplomatycznego – opieki dyplomatycznej przez państwo oraz uzależnienia możliwości jej wykonywania od obywatelstwa tej osoby. Orzeczenie to w gruncie rzeczy wywiera skutek paradoksalny na prawo międzynarodowe, bo wbrew wyrażonemu *explicite* stanowisku Trybunału dowodzi, że jakkolwiek obywatelstwo jest prawnym wyrazem więzi społecznej, to jednak natura i siła tej więzi są rozmaite i ocena jego legalności nie powinna wynikać z oceny jego efektywności. Lektura wyroku nasuwa wrażenie pewnej kontynuacji – mimo upływu czasu i wzrastającej

roli jednostki w relacjach międzynarodowych, MTS w pełni podtrzymał poglądy na opiekę dyplomatyczną („formuła *Mavrommatisa*”) wyrażone w orzecznictwie Stałego Trybunału Sprawiedliwości Międzynarodowej (STSM), potwierdzone także w doktrynie i stanowiące znacznie później zrab przyjętego w 2006 r. przez Komisję Prawa Międzynarodowego Projektu Artykułów o Opiece Dyplomatycznej⁸. Nie ma wątpliwości, że współczesny reżim prawa międzynarodowego w zakresie opieki dyplomatycznej, obejmujący zarówno określenie konstrukcyjnych elementów tej opieki, jak i w tradycyjnych warunków jej wykonywania został uformowany, wyeksplikowany i ugruntowany co najmniej częściowo dzięki zachowaniu przez MTS dziedzictwa STSM, mimo - co ponownie należy podkreślić - zyskującej na znaczeniu roli jednostki w relacjach międzynarodowych i rozwijających się systemów ochrony praw człowieka. Kwestia, czy podtrzymanie jednolitej linii orzeczniczej jest w tym przypadku wartością, z dzisiejszej perspektywy musi być jednak inaczej oceniana, niż wówczas, kiedy zapadło omawiane orzeczenie. W czasie, gdy wyrok w sprawie *Nottebohm* zapadł, każde nawiązanie do standardów wypracowanych w orzecznictwie STSM z pewnością należało ocenić pozytywnie choćby w kontekście społecznej komunikatywności i perswazyjności przyjętego rozwiązania. Wydaje się, że każde nawiązanie do orzecznictwa STSM wzmacnia autorytet MTS, przy czym chodzi tu nie tylko o podtrzymywanie opinii STSM – podobny walor miałyby, gruntownie uzasadnione, odejście od jego poglądów. Mimo braku zastosowania *stare decisis* w prawie międzynarodowym i tym samym braku formalnego związania własnymi (a więc i wyroków STSM) poprzednimi wyrokami, Trybunał wypracował pewną formę podtrzymania jednolitości własnego orzecznictwa i judykatury jego poprzednika, co potwierdza orzeczenie w sprawie *Nottebohm’a*. Opieka dyplomatyczna odgrywa w zakresie ochrony praw jednostki szczególną rolę wówczas, kiedy osoba fizyczna albo nie dysponuje żadnym innym instrumentem ochrony swoich praw albo wtedy, gdy inne środki są wprawdzie dostępne, ale nieskuteczne. Nic w wyroku w sprawie *Nottebohm* (ani w żadnym innym wyroku MTS, choć w części związanym z opieką dyplomatyczną) nie wskazuje na to, by Trybunał rozważył możliwość traktowania opieki dyplomatycznej jako prawa przysługującego obywatelowi wobec państwa, przeciwnie, akcentowanie zwyczajowej natury instytucji opieki dyplomatycznej jest równoznaczne z definitywnym zaliczeniem jej do praw podstawowych państw i potwierdzeniem jej dyskrecyjnej natury, wywodzonej już od *Vatellovskiego* stwierdzenia, że szkoda wyrządzona obywatelowi państwa jest szkodą tego państwa. Trybunał nie mógł w tamtym czasie wprawdzie przewidzieć późniejszej skali procesów globalizacyjnych, jednak funkcjonując w świecie świeżo dotkniętym globalnym konfliktem, powinien

⁸ *Draft Articles on Diplomatic Protection*, ILC, Report of the Fifty-Eighth Session (2006) UN Doc A/CN.4/L.684.

był przynajmniej rozważyć konsekwencje ewentualnego potraktowania wymogu rzeczywistej więzi jako ogólnego warunku sprawowania opieki dyplomatycznej dla tych wszystkich osób, które z przyczyn od nich niezależnych zostały często na lata oderwane od państw swojego obywatelstwa, tracąc z nimi każdego dnia ową rzeczywistą więź. W pewnym wąskim znaczeniu wyrok MTS w sprawie *Nottebohm* stanowi wkład Trybunału w rozwój prawa dyplomatycznego, o ile uwzględni się ograniczony zakres możliwości zastosowania sformułowanego przez Trybunał wymogu rzeczywistej więzi do rzadkich i szczególnych sytuacji, w których państwo mające pełnić opiekę dyplomatyczną nad obywatelem jest tym, z którym łączące go więzi są bardzo słabe, natomiast silne faktyczne więzi istnieją między tą osobą a państwem, przeciwko któremu kierowane są roszczenia.

W rozdziale czwartym przeanalizowane zostało orzeczenie Trybunału w sprawie sporu między Kolumbią i Peru znanego jako *Asylum Case*, kolejnego, w którym warstwa prawna została przesiąknięta kwestiami natury politycznej. Trybunał musiał te zagadnienia odseparować, by móc rozstrzygnąć spór prawny między stronami i z punktu widzenia prawa dyplomatycznego, gdzie sfery prawa i polityki silnie się zazębiają, dokonanie takiego rozdzielenia jest zawsze wartością dodaną aktywności Trybunału. Ta zdolność Trybunału do dokonania separacji kwestii natury politycznej od zagadnień prawnych dla MTS ma charakter fundamentalny, ponieważ m.in. wspiera i wzmacnia jego jurysdykcję, odbierając stronom możliwość posłużenia się wymówką, iż spór ma charakter polityczny zawsze wtedy, kiedy badanie sprawy i jej definitywne rozstrzygnięcie przez MTS byłoby im niewygodne. Wyrok w tej sprawie potwierdził także, że azyl dyplomatyczny należy uznać za instytucję o wyjątkowej naturze i stosowaną w szczególnych okolicznościach (podkreślali to wszyscy sędziowie, którzy dołączyli do wyroku opinie indywidualne, zasadniczo optując za kontynentalnym nacechowaniem tej instytucji), przy czym sąd, na którym spoczywa odpowiedzialność za ustalenie legalności azylu w konkretnej sprawie, ma obowiązek zbadać w tym celu szczegółowo powody, czas i podstawy jego udzielenia. Na tle zastrzeżeń niektórych sędziów, wyartykułowanych w opiniach dołączonych do tego wyroku pojawia się ważna wskazówka dotycząca interpretowania art. 2 Konwencji z Hawany o azylu z 1928 r. i użytego w nim terminu „pilny przypadek” poprzez powiązanie go nie tylko z czasem (terminem), w którym prośba o azyl zostaje złożona, ale także z kwestią istniejącego dla uchodźcy zagrożenia oraz polityczną naturą czynów przez uchodźcę popełnionych.

W rozdziale piątym omówiono orzeczenie Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w sprawie *Jurisdictional Immunities*. Po zapadłym nieco wcześniej, szeroko dyskutowanym wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w

sprawie A. Cudak przeciwko Litwie, wypowiedź MTS co do tego, czy immunitet jurysdykcyjny państwa ma charakter bezwzględny, czy też znajdują do niego zastosowanie jakiekolwiek ograniczenia, była dla rozwoju tej instytucji kluczowa. Definitywne rozstrzygnięcie przez Trybunał kwestii, czy państwo może korzystać z immunitetu jurysdykcyjnego w sporach powstałych na tle naruszenia praw jednostki, tamuje w konsekwencji rozwój koncepcji dopuszczalności ograniczeń immunitetu państwa ze względu na naturę takich naruszeń. Immunitet państwa nie ma mu gwarantować całkowitej dowolności postępowania, lecz ma je chronić. Realizacja tej funkcji ochronnej obejmuje wszystkie te (i tylko te) sytuacje, w których państwo działa jako podmiot prawa międzynarodowego i wykonuje swoje akty suwerenne. Nie jest zasadne absolutyzowanie immunitetu w oderwaniu od jego funkcji, od celów, jakie ma spełniać, nie jest on bowiem sztucznie stworzoną konstrukcją, lecz ma być realizowany w konkretnej międzynarodowej rzeczywistości, w której występuje nie tylko samo państwo objęte ochronnym działaniem immunitetu, lecz również inne państwa i inne podmioty prawa międzynarodowego, a także jednostki, wobec których państwo – działając w ramach swoich uprawnień suwerennych – zaciągnęło szereg zobowiązań. Zapewnienie zaś jednostce efektywnej ochrony jej praw gwarantowanych prawem międzynarodowym jest jądrem praworządności, kluczowym elementem demokracji, a w kształtującej się – z woli samych państw – międzynarodowej wspólnoty prawa odgrywać będzie jedną z najistotniejszych ról. Oczywistym jest, że nawet powszechna akceptacja funkcjonalnego ograniczenia immunitetu nie zlikwiduje trudności ze wskazaniem, jaki ograniczenia te mają dopuszczalny zakres - czy wyznacza go rodzaj stosunku prawnego, czy typ sporu, czy mające powstać skutki prawne, czy podmioty wreszcie, czy też – tylko – brak możliwości innego dochodzenia roszczeń. Kwestia ta na razie pozostanie otwarta, gdyż sprawą pierwszorzędnej wagi jest, by państwa same określiły (a ponadto – ustaleń tych konsekwentnie się trzymały) swoje postawy wobec stosowania immunitetu jurysdykcyjnego. Uzasadnieniem dla ograniczenia immunitetu jurysdykcyjnego jest współczesna pozycja samego państwa, jego swoboda zaciągania zobowiązań ugruntowana w jego suwerenności oraz jego obowiązki wobec jednostki i wobec innych państw.

Uznając prawo dyplomatyczne za integralną i tradycyjną część prawa międzynarodowego publicznego i akceptując liczne między nimi powiązania i podobieństwa, dostrzegłam jego cechy swoiste, do pewnego stopnia wyodrębniające je z prawa, na którym powstało. Wzajemne przenikanie międzynarodowego prawa publicznego i międzynarodowego prawa dyplomatycznego oraz wspólnota ich wartości i celów towarzyszą równoczesnemu odseparowaniu i emancypacji niektórych ich instrumentów, metod i instytucji. Międzynarodowy Trybunał

Sprawiedliwości, określił prawo dyplomatyczne terminem *self-contained regime* w swoim orzeczeniu w sprawie *Teheran Hostages*. Ustalenia dotyczące tego, czy Trybunał celowo tak zaprezentował swój sposób postrzegania prawa dyplomatycznego jako całości zostały zawarte we wnioskach końcowych. Należy przy tym zaznaczyć, że konfrontacja międzynarodowego prawa dyplomatycznego z międzynarodowym prawem publicznym w kontekście prześledzenia na podstawie ich cech, czy międzynarodowe prawo dyplomatyczne istotnie stanowi *self-contained regime*, pozostała poza zakresem niniejszych rozważań, po pierwsze dlatego, że jest to problem znany polskiej i światowej doktrynie, po drugie dlatego, że posłużenie się terminem *self-contained regime* stanowiło w mojej pracy jedynie pretekst do zbadania, jakie cechy Trybunał przypisuje temu, co określił jako *self-contained regime* i czy, a jeśli tak, to na jakiej podstawie, Trybunał w swoim orzecznictwie traktuje prawo dyplomatyczne jako reżim specjalny oraz wreszcie, czy Trybunał pojęcie to w odniesieniu do prawa dyplomatycznego w swym dalszym orzecznictwie rozwinął. Wydaje się, że wyrok MTS w sprawie *Teheran Hostages* należy rozumieć wyłącznie jako zdefiniowanie pewnych ograniczeń w zakresie stosowania przez państwo jednostronnych represji. Niefortunne też wydaje się to, że Trybunał nadał szerszy sens swoim poglądom sugerującym ostatecznie, że prawo dyplomatyczne ma charakter reżimu specjalnego, nigdy później swoich poglądów na ten temat nie potwierdzając ani im nie zaprzeczając, ani ich nie rozwijając. Uznanie prawa państwa-ofiary naruszenia prawa dyplomatycznego do zastosowania środków odwetowych nie musi (i w mojej ocenie nie ma) mieć umocowania w charakterze *self-contained* prawa dyplomatycznego. Zjawiska dywersyfikacji i fragmentacji prawa międzynarodowego i współistniejąca z nimi proliferacja sądów międzynarodowych w istocie odzwierciedlają współczesne i konieczne procesy rozwoju – prawa, społeczeństw, norm. Międzynarodowe prawo dyplomatyczne, pomimo istotnych odmienności wobec prawa międzynarodowego publicznego, nie dysponuje odrębną ramą instytucjonalną (jak ma to miejsce w przypadku systemu prawnego Unii Europejskiej), własną jurysdykcją (jak ma to miejsce w przypadku systemów ochrony praw jednostki), natomiast istotnie posiada specyficzne metody załatwiania sporów (przy czym są one dostępne dla stron sporu nie tylko w relacjach dyplomatycznych i nie tylko w związku z nimi) oraz możliwości kształtowania nowych norm postępowania w zakresie stosunków dyplomatycznych – jednak opartych na uznanych regułach prawa międzynarodowego publicznego.

Dokonana w pracy analiza orzecznictwa Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości buduje obraz współczesnego prawa dyplomatycznego, które podlega postępowemu rozwojowi na drodze niekodyfikacyjnej, m.in. dzięki aktywności sądów międzynarodowych. Taka rola tych sądów wykracza nieco poza ich nominalną (formalną) jurysdykcję. Określić ją można jako pozatraktatową

działalność normatywną, szczególnie wartościową w międzynarodowym prawie dyplomatycznym, z uwagi na jego zdolność do zastygania, z powodu jego konserwatywnego charakteru, ze względu na jego bardziej bilateralność, niż wielostronność.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo - badawczych (artystycznych).

Szczegółowy wykaz moich publikacji i innych aktywności w sferze naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej zawiera załącznik nr 4 do wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego. Dorobek ten po uzyskaniu stopnia naukowego doktora obejmuje autorstwo 2 monografii, współautorstwo 1 monografii, redakcję 3 monografii (w tym 2 w języku angielskim), autorstwo i współautorstwo 38 artykułów (w tym 8 w języku angielskim i 2 w języku niemieckim), z czego 26 to rozdziały w pracach zbiorowych, opracowanie 40 haseł w encyklopedii zagadnień międzynarodowych, autorstwo i współautorstwo 3 szkoleń w formule e-learning.

Moje zainteresowania naukowe koncentrowały się dotychczas wokół następujących grup zagadnień, przy czym zaznaczyć należy, że wyodrębniłam je chronologicznie w tym sensie, że dokonane poniżej wyliczenie jest uporządkowane wg czasu, w jakim zaczęłam interesować się danym obszarem badawczym (niekiedy obszary te przenikają się wzajemnie):

- a) międzynarodowa ochrona praw człowieka,
- b) suwerenność państwa,
- c) działalność sądów międzynarodowych i ich wpływ na rozwój prawa międzynarodowego,
- d) międzynarodowe prawo dyplomatyczne.

a). Międzynarodową ochroną praw jednostki zainteresowałam się na długo przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora. W 1999 r. odbyłam staż w Departamencie Prawno – Traktatowym Ministerstwa Spraw Zagranicznych pod opieką naukową dr hab. prof. UG Krzysztofa Drzewickiego, wówczas pełnomocnika rządu RP przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka. W trakcie odbywania stażu podjęłam decyzję co do kierunku prowadzenia moich badań w celu przygotowania mojej rozprawy doktorskiej. Prowadzone wówczas analizy orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka zainspirowały mnie do rozszerzenia badań poza interesujące mnie wówczas szczególnie (w kontekście przyszłej dysertacji doktorskiej) kwestie ochrony wolności myśli, sumienia i wyznania. Odbycie wspomnianego stażu i praca z orzecznictwem Trybunału Strasburskiego pozostawiły we mnie silne przekonanie o kluczowej roli orzecznictwa sądów międzynarodowych w wyjaśnianiu prawa międzynarodowego

i o wynikającym stąd istotnym wpływie tych sądów na rozwój tego prawa. To pierwsze ważne doświadczenie i wytworzone na jego podstawie przekonanie do pewnego stopnia nacechowało wszystkie obszary moich późniejszych badań.

Do pierwszego wyróżnionego przeze mnie obszaru badawczego zaliczam rozważania zawarte w artykule: *Prawno – własnościowe aspekty przesiedleń Niemców i Polaków na Ziemiach Zachodnich po II wojnie światowej*, [w:] *Osadnictwo polskie na Pomorzu Zachodnim – mity i rzeczywistość*, Szczecin (Szczecińskie Towarzystwo Naukowe) 2003, s. 9-20, współautor: A. Bałaban, wkład własny: 50%. W artykule tym omówiono konsekwencje braków w zakresie regulacji krajowych i traktatowych przesiedleń i wywłaszczeń jako skutków wojny oraz późniejszych roszczeń „wypędzonych”.

Kolejne, obszerne rozważania w tym obszarze badawczym zostały opublikowane w językach polskim i angielskim: *Ochrona wolności myśli konsumenta w prawie wewnętrznym i międzynarodowym a psychomanipulacja w reklamie*, [w:] *Księga Jubileuszowa z okazji powstania Uniwersytetu Szczecińskiego*, Szczecin, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego 2004, s. 269-312 (w języku angielskim: *Protection of Consumer's Freedom of thought under Domestic and International Law and Manipulation by Advertising* artykuł ten ukazał się w “Polish Yearbook of International Law” 2002 – 2003 (2005) t. 26, s. 187-210); współautor: K. Flaga – Gieruszyńska, wkład własny: 50% i dotyczyły tego, jakie działania praktyczne i legislacyjne są (i jakie być powinny) podejmowane przez państwa w celu zapewnienia wolności myśli wyodrębnionej grupy jednostek, jaką są konsumenci w szerokim kontekście działalności reklamowej. W artykule tym podjęto kwestie reklamy nieuczciwej, niezgodnej z dobrymi obyczajami bądź wręcz zakazanej oraz psychomanipulacji w reklamie jako praktyki dodatkowo osłabiającej pozycję konsumenta wobec przedsiębiorcy i pośrednio ograniczającej jego wolność przekonań; przeanalizowano też możliwości, jakimi dysponuje państwo co do wsparcia ochrony autonomii jednostki w tym zakresie.

Obszerne studium problematyki będącej jeszcze pokłosiem wcześniejszych zainteresowań wolnością przekonań na styku z kwestią postaw jednostki wobec religii zaprezentowałam w artykule pt. *Wolność przekonań, sumienia i wyznania w różnych systemach międzynarodowej ochrony – wybrane zagadnienia*, [w:] *Prawa podmiotowe – pojmowanie w naukach prawnych. Zbiór studiów*, J. Ciapała, K. Flaga – Gieruszyńska (red.), Szczecin-Jarocin (Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego, Wielkopolska Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna) 2006, s. 201-224. Koncepcyjne powiązanie doświadczeń wypracowanych w toku funkcjonowania różnych systemów międzynarodowej ochrony praw jednostek co

do metod i zakresu ochrony wolności przekonań, sumienia i wyznania ukazałam jako instrument mający służyć wzmocnieniu tej ochrony.

W kolejnym artykule pt. *Wpływ środków społecznego przekazu na kształtowanie się europejskiej opinii publicznej w kontekście naruszania prawa do prywatności osób budzących publiczne zainteresowanie*, [w:] Europa XXI wieku. Perspektywy i uwarunkowania rozwoju, K. Robakowski (red.), Poznań (Wydawnictwo Naukowe Instytutu Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Adama Mickiewicza) 2008, s. 57-76 podjęłam problematykę granic ochrony prywatności i odpowiedzialności związanej z korzystaniem z wolności słowa m.in. przez środki społecznego przekazu. Silną inspiracją do pojęcia tych rozważań był wypadek w tunelu Alma, w którym zginęła księżna Walii, Diana i rola, jaką powszechnie przypisywano przedstawicielom mediów w spowodowaniu tej tragedii.

Zajmując się prawami jednostki podjęłam próbę porównania ochrony, jaką zapewniają uchodźcom różne akty prawa międzynarodowego i w tym celu posłużyłam się wybranymi orzeczeniami Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Wnioski swoich analiz w tym zakresie opisałam w dwóch artykułach: *Wyższość Europejskiej Konwencji Praw Człowieka nad Konwencją genewską o statusie uchodźców – kilka uwag na tle sprawy Chahal przeciwko Zjednoczonemu Królestwu*, „Zeszyty Naukowe PWSZ w Gorzowie Wielkopolskim” nr 3/2009, s. 113-122 oraz *Uwagi o międzynarodowej ochronie praw uchodźców na tle wybranych orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, [w:] W poszukiwaniu tożsamości. Społeczności lokalne wobec globalizacji i modernizacji, A. Makowski (red.), Szczecin (Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego), 2011.

Naruszenie przez Polskę zakazującego stosowania tortur bądź innego niehumanitarnego karania lub traktowania art. 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności i jego możliwe konsekwencje przeanalizowałam w artykule pt. *Wbrew pozorom nadal tortury? Uwagi na tle sprawy Kupczak przeciwko Polsce przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka*, [w:] Problemy z sądową ochroną praw człowieka, red. R. Sztymmler, J. Krzywkowska, Olsztyn 2012, s. 531-542.

Wątpliwości, obawy i możliwe skutki jednej z ostatnich reform europejskiego systemu ochrony praw jednostki w zakresie jego dostępności opisałam w artykule pt. *Reforma europejskiego systemu ochrony praw człowieka na tle niektórych wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przeciwko Wielkiej Brytanii*, „Roczniki Prawnicze Uniwersytetu Szczecińskiego” t. 23, s. 21-30, współautor: P. Łaski, wkład własny: 50%.

W kolejnym artykule pt. *The Unexpected Collision Between Some Human Rights and the State's Jurisdictional Immunity – once more about Cudak v. Lithuania and others cases*, [w:] Europe of Founding Fathers: Investment in Common Future (supplement),

M. Sitek, G. Dammacco, M. Wójcicka, Olsztyn (Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego) 2014, s. 18-36, przeanalizowałam wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie A. Cudak przeciwko Litwie i kilka innych orzeczeń, dotyczących kwestii zastosowania immunitetu jurysdykcyjnego państwa w związku z naruszeniem praw jednostki. Podobną perspektywę badawczą przyjął w rozważaniach pt. *Rola sądów międzynarodowych w rozstrzyganiu kolizji zasad prawa wewnętrznego i prawa międzynarodowego na przykładzie immunitetu jurysdykcyjnego państwa*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” nr 4/2015, s. 103-124.

Pierwsza wyodrębniona przez mnie sfera zainteresowań naukowych, czyli międzynarodowa ochrona praw jednostki w niektórych sytuacjach leży na styku z trzecią z tych sfer, czyli działalnością sądów międzynarodowych i ich wpływem na rozwój prawa międzynarodowego. Do obu tych sfer zaliczyć zatem należy przemyślenia zawarte w artykule *Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości wobec praw jednostki – przyczynek do rozważań*, [w:] *Ochrona praw człowieka w wymiarze uniwersalnym. Aksjologia - instytucje – nowe wyzwania – praktyka* (Human Rights Protection in the Universal Dimension. Aksjology – Institutions – New Challenges - Practice), J. Jaskiernia, K. Spryszak (red.), Toruń (Wydawnictwo Adam Marszałek) 2017, s. 331-349. Orzecznictwo Trybunału, nie będącego co do zasady sądem praw człowieka, okazało się nadspodziewanie bogatym źródłem informacji co do tego, jak Trybunał prawa jednostki rozumie. Ten etap badań nad prawami jednostki i nad rolą orzecznictwa sądów międzynarodowych we współczesnym prawie międzynarodowym przyniósł konstatację, jaką korzyść tym sądom i samemu prawu międzynarodowemu mogłoby przynieść wzajemne sięganie do ich własnych stanowisk i doświadczeń. Międzypaństwowa optyka, jaką dotąd prezentował Trybunał Haski, wydaje się dziś niewystarczająca, a korzystanie przezeń z ram pojęciowych wypracowanych w orzecznictwie innych sądów jawi się jako pożądane i inspirujące.

O nowoczesnej koncepcji *work-life balance* pisałam w artykule pt. *Work life balance wśród stymulatorów bezpieczeństwa demokratycznego państwa*, [w:] „*Uniwersalne standardy ochrony praw człowieka a funkcjonowanie systemów politycznych w dobie wyzwań globalnych*” J. Jaskiernia, K. Spryszak, (red.), Toruń (Adam Marszałek) 604-631.

Ochrona praw jednostki jest również istotnym elementem mojej współpracy międzynarodowej⁹ i działalności dydaktycznej¹⁰ oraz popularyzującej naukę¹¹.

Do pierwszego nurtu zainteresowań badawczych zaliczyłabym również, choć pośrednio, dwa artykuły prezentujące część doświadczeń zdobytych w związku z moją praktyczną działalnością na rzecz związków zawodowych: *Wybrane elementy komunikowania się związków zawodowych z pracodawcą*, [w:] *Komunikacja w organizacjach*, J. Alnajjar (red.), Saarbrücken (Bezkresy Wiedzy) 2017, s. 353-377, współautor: S. Maciejewski, wkład własny: 50% oraz *Współpracę kształtuje dialog – komunikowanie się związków zawodowych z pracownikami*, *Lingwistyka Stosowana* 2017, nr 24, t. 4, s. 83-94, współautor: S. Maciejewski, wkład własny: 50%. W tej grupie lokuje również oddany do druku artykuł pt. *Opinie sędziów w pracach Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości*, [w:] *Generosos animos labor nutrit*, I. Gawłowicz, S. Maciejewski (red.), Wydawnictwo Adam Marszałek, 2019 oraz współredakcję tej pracy zbiorowej.

⁹ 1. Zorganizowałam cykl wykładów przeprowadzonych dla studentów Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego w dniach 24.05.-28.05.2012 prowadzonych w języku angielskim przez prof. Teresę Freixes z Uniwersytetu Autonomicznego w Barcelonie nt. „*Procedural and Substantive aspects of the Control of the Fundamental Rights in Europe in a Spanish Perspective. Theory and Practice*”.

2. Przeprowadziłam wykład „*The Charter of Fundamental Rights of the EU and Protocol on the Application of The Charter of Fundamental Rights of the EU to Poland and United Kingdom*” w dniu 31.03.2016 dla słuchaczy „Módulo Europeo: Integración y Derechos Fundamentales en la Unión Europea” (Tercera Edición, 2015-2016, Koordynator: Prof. Dra. Cristina Hermida del Llano, Jean Monnet Chair Uniwersytetu im. Juana Carlosa w Madrycie).

3. W ramach projektu badawczego „Polsko-niemiecka współpraca w zakresie pościgu transgranicznego” („Die deutsch-polnische Zusammenarbeit im Bereich der grenzüberschreitenden Nacheile”) realizowanego w dniach 1.04.2015 - 30.10.2016 w Katedrze Polskiego Prawa Karnego na Wydziale Prawa Uniwersytetu Europejskiego Viadrina we Frankfurcie nad Odrą przy wsparciu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Polsko-Niemieckiego Instytutu Badawczego w Ślubicach, Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Zielonogórskiego i Centrum B/Orders In Motion przy Uniwersytecie Europejskim Viadrina, (kierownik projektu: dr hab. Maciej Małolepszy, prof. UZ) wzięłam udział w konferencji międzynarodowej pt. „Polsko-niemiecka współpraca w zakresie pościgu transgranicznego”, na której wygłosiłam referat pt.: „*Zatrzymanie, zastosowanie środków przymusu i wykonywanie innych uprawnień władczych przez funkcjonariuszy obcego państwa w świetle Konstytucji RP*”, współautor: J. Osiejewicz, wkład własny: 50%.

4. Wygłosiłam referat pt. *The Rights of Peoples and Minorities in the International Court of Justice' Jurisprudence* na konferencji międzynarodowej pt. „Interculturality and Integration of Minorities in the European Union”, która odbyła się w Madrycie w dniach 26-27 marca 2019 w ramach projektu *The Prohibition of Racial Discrimination in the European Union*, Reference: 587051-EPP-1-ES-EPPJMO-CHAIR (Koordynator: Prof. Dra. Cristina Hermida del Llano, Jean Monnet Chair Uniwersytetu im. Juana Carlosa w Madrycie).

¹⁰ Przeprowadziłam w dniu 26.11.2011r. ogólnopolskie szkolenie dla sędziów nt. *Wybranych orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka ze szczególnym uwzględnieniem skarg indywidualnych przeciwko Polsce* w ramach grantu operacyjnego dla organizacji pozarządowych i innych organizacji, przyznanego Stowarzyszeniu Sędziów Polskich Iustitia przez Dyрекcję Generalną ds. Sprawiedliwości Komisji Europejskiej – JUST/2010/PEN/OG/1687.

¹¹ Tu zaliczyć należy autorstwo i współautorstwo trzech szkoleń w formule e-learning, przygotowanych dla Urzędu Miejskiego w Szczecinie: *Mobbing jako problem etyczny, społeczny i prawny - materiały szkoleniowe w formule e-learning dla Urzędu Miejskiego w Szczecinie*, 2007, współautor: E. Kochan, wkład własny: 50% oraz *Molestowanie jako problem etyczny, społeczny i prawny - materiały szkoleniowe w formule e-learning dla Urzędu Miejskiego w Szczecinie*, 2008 i *Ochrona prywatności w urzędzie i wobec urzędu - materiały szkoleniowe w formule e-learning dla Urzędu Miejskiego w Szczecinie*, 2008.

b). Suwerenność państwa jako jego cecha szczególna zainteresowała mnie w związku z debatą toczoną w polskim społeczeństwie, a związaną z konsekwencjami przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. Już wówczas obecne były w doktrynie co najmniej dwa nurty postrzegania suwerenności. Zagadnienie to okazało się tak frapujące naukowo i mające tak liczne konotacje z innymi, iż prawo, dziedzinami nauki, że do współpracy nad wieloaspektowym jego ukazaniem udało się nakłonić wielu badaczy i tak powstała praca zbiorowa pod moją współredakcją pt. *Koncepcje suwerenności. Zbiór studiów*, I. Gawłowicz, I. Wierzchowiecka (red.), Warszawa (Wydawnictwo Lexis Nexis) 2005, wkład własny: 50%. W tej pracy zbiorowej opublikowano również mój artykuł pt. *Nowe wykorzystywanie suwerenności jako signum temporis*, w którym dowodziłam, że nowoczesne pojmowanie suwerenności z natury rzeczy oznacza uznanie, że swoboda państwa w jego działaniu na arenie międzynarodowej może być implementowana również poprzez akceptację pewnych ograniczeń, zwłaszcza tych, które służą dobru wspólnemu. W tej samej pracy zbiorowej opublikowany został artykuł pt. *Specyfika podmiotowości prawnej Międzynarodowej Organizacji Policji Kryminalnej w kontekście podmiotowości państw członkowskich*, współautor: M. A. Wasilewska, wkład własny: 50%. W tym drugim artykule zaprezentowałam wpływ Międzynarodowej Organizacji Policji Kryminalnej na wykonywanie uprawnień suwerennych jej państw członkowskich.

c). Działalność sądów międzynarodowych i ich wpływ na rozwój prawa międzynarodowego zainteresowała mnie żywo, jak wyżej wspomniano, jeszcze przed uzyskaniem stopnia naukowego doktora. Pierwsze przemyślenia na ten temat, dotyczące analizy genezy i aktualnego funkcjonowania międzynarodowego sądownictwa karnego zaprezentowałam w monografii pt. *Międzynarodowa współpraca w walce z przestępczością (międzynarodowe trybunały karne, Interpol)*, Szczecin, (Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego), 2004, współautor M. A. Wasilewska, wkład własny: 50%.

W artykule pt. *Integrująca rola sądownictwa międzynarodowego – postulat o nowe pojmowanie funkcji Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w prawie międzynarodowym publicznym*, [w:] *Modele integracji międzynarodowej – uniwersalny, kontynentalny, sektorowy – a państwo, prawo, idee*, T. Smoliński (red.), Szczecin 2006, współautor: M. A. Wasilewska, wkład własny: 50% po raz pierwszy opisałam swoje refleksje na temat roli, jaką w mojej opinii powinien spełniać najbardziej uniwersalny sąd międzynarodowy na świecie. Niektóre z tych przemyśleń rozwinęłam w artykule *Uwagi na temat prawnomiędzynarodowej odpowiedzialności państwa*, *Roczniki Prawnicze Uniwersytetu Szczecińskiego* 2010 t. 22, s. 17-40, współautor: P. Łaski, wkład własny: 50%. Opracowałam również obszerne hasła dotyczące trzech ważnych

międzynarodowych sądów w pracy zbiorowej pt. *Encyklopedia zagadnień międzynarodowych*, E. Cała-Wacinkiewicz, R. Podgórzeńska, D. Wacinkiewicz (red.), Warszawa 2011, ss. 51-73, 74 – 88, 270-274, 276 – 277, 349-354, 359-360, 363-371.

Sądy międzynarodowe i ich działalność postrzegam także przez pryzmat ich roli w procesie utrzymania bezpieczeństwa w świecie, co dało swój wyraz w rozważaniach opisanych w artykule pt. *Looking for the State Security – a Place for International Courts*, [w:] *The Term “Security” in Legal Sciences– Selected Aspects*, I. Gawłowicz, J. Osiejewicz (red.), Wydawnictwo: Regensburg Universitätsverlag) 2017, s. 9-41, współautor: J. Osiejewicz, wkład własny: 50%.

W tym obszarze moich badań wyraźnie wyodrębnił się wązszy nurt dotyczący funkcjonowania i orzecznictwa Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, kontynuowany również obecnie. Analizując orzecznictwo Trybunału Haskiego zwróciłam uwagę na niektóre specyficzne pojęcia, w nim wypracowane. Tych zagadnień dotyczą dwa następujące artykuły: *Pojęcie „wspólnota międzynarodowa” w retoryce Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości*, *Lingwistyka Stosowana* 2017, nr 24, t. 4, s. 45-56 oraz *The Notion "Interest of the Legal Nature" in the International Court of Justice Jurisprudence*, *Applied Linguistic Papers* 25/4, 2018, s.183-193.

Problematyka działalności sądów międzynarodowych i wpływu ich orzecznictwa na rozwój prawa międzynarodowego była również przedmiotem mojej działalności organizacyjno - dydaktycznej¹² i współpracy międzynarodowej¹³.

d). Czwarty obszar moich zainteresowań naukowych w pewien naturalny sposób wyodrębnił się z obszaru trzeciego – ponieważ najpierw zaczęłam badać działalność i orzecznictwo Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, a następnie skoncentrowałam się na tym, co w kwestiach prawa dyplomatycznego Trybunał ma do przekazania. Jednak prawo dyplomatyczne było także przedmiotem moich badań w nieco szerszej perspektywie. Pierwszą instytucją prawa dyplomatycznego, której poświęciłam obszerne studia literaturowe, a następnie sformułowałam na ten temat własne refleksje była instytucja ochrony dyplomatycznej, o której w kontekście prawa Unii Europejskiej pisałam w artykule pt. *Ochrona dyplomatyczna w świetle art. 46 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej*, [w:] *Karta Praw Podstawowych w europejskim i*

¹² Uczestniczyłam jako Faculty Advisor wraz z zespołem studenckim z Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego w konkursie Manfred Lachs Space Law Moot Court Competition (European Round – Wrocław University), w maju 2014 r.

¹³ Prowadziłam wykłady nt. europejskiej współpracy sądowej w latach 2008-2012 na dwujęzycznych studiach podyplomowych Erasmus Mundus Master DIE – European Master in Law and Policies of European Integration, organizowanych przez konsorcjum kilkunastu uniwersytetów z całego świata, a koordynowanych przez Uniwersytet Autonomiczny w Barcelonie. Byłam członkiem konsorcjum Curriculum Development przygotowującego program tych studiów w latach 2007-2008.

krajowym porządku prawnym, A. Wróbel (red.), Warszawa Wolters Kluwer 2009, s. 277-296.

Nie mam wątpliwości, że istotną rolę w rozwijaniu moich zainteresowań prawem dyplomatycznym odegrała dydaktyka – przez wiele lat prowadziłam bowiem na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego wykłady z prawa dyplomatycznego i konsularnego a potrzeby słuchaczy tych wykładów skłoniły mnie do przygotowania wydanego w serii „Skrypty Becka” podręcznika pt. *Międzynarodowe prawo dyplomatyczne – wybrane zagadnienia*, Wydawnictwo: CH Beck 2011, zawierającego oprócz szczegółowego omówienia wyselekcjonowanych instytucji prawa dyplomatycznego także część praktyczną w postaci kazusów wraz z odpowiedziami.

Kontynuowałam także swoje badania dotyczące instytucji ochrony dyplomatycznej, a przemyślenia na temat konstrukcji tej ochrony w polskim porządku prawnym przedstawiłam w artykule nt. *Warto zmieniać Konstytucję? Kilka uwag na tle art. 36 Konstytucji RP z 1997 r.*, [w:] Wokół Konstytucji i zdrowego rozsądku. Prace dedykowane Profesorowi Tadeuszowi Smolińskiemu, J. Ciapała, A. Rost (red.), Szczecin - Jarocin 2011, s. 121-135.

Swoje refleksje na temat wzajemnego przenikania się działalności konsularnej i dyplomatycznej opisałam w artykule pt. *Beziehungen zwischen diplomatischer und konsularischer Aktivität*, „Entwicklungen im europäischen Recht” Vol. 7, Regensburg Universitätsverlag 2015, s. 77-88.

Artykuł pt. *Some Reflections on Modern Subsidiary Law-making Processes in Public International Law with Special Regard to Diplomatic International Law*, „Annali Del Dipartimento Jonico in Sistemi Giuridici, Economici e Mediterraneo: Società, Ambiente, Culture”, Annali 2015- Anno III; Università Degli Studi di Bari Aldo Moro, Italy; ISBN: 978-88-909569-4-2; s. 179-189 zaprezentował moje przemyślenia dotyczące uzupełniających procesów prawotwórczych, które następują właśnie w obszarze prawa dyplomatycznego, w części dzięki działalności międzynarodowych sądów.

Ilustracją wąskiej części moich badań nad orzecznictwem Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości dotyczącym prawa dyplomatycznego i jego wpływem na rozwijanie tego prawa był artykuł pt. *Dyplomatyczne aspekty sporu między Demokratyczną Republiką Konga a Ugandą przed Międzynarodowym Trybunałem Sprawiedliwości*, [w:] Aktualne problemy konstytucji: Księga Jubileuszowa z okazji 40lecia pracy naukowej Profesora Bogusława Banaszaka, Legnica 2017, s. 150-166. Kontynuacja badań dotyczących tej części orzecznictwa Trybunału Haskiego, która poświęcona jest sprawom dyplomatycznym ostatecznie doprowadziła do opublikowania monografii pt. *Prawo dyplomatyczne w orzecznictwie Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości*, Wydawnictwo CH Beck, 2018. Prawo dyplomatyczne jest również wyraźnie

zaznaczone w mojej działalności dydaktycznej¹⁴, współpracy międzynarodowej¹⁵ oraz aktywności popularyzującej naukę¹⁶.

Zajmowałam się również naukowo, choć nieco bardziej incydentalnie oraz dydaktycznie i popularyzatorsko innymi zagadnieniami związanymi z międzynarodowym prawem publicznym¹⁷, prawem Unii Europejskiej¹⁸,

¹⁴ W latach 2010-2012 prowadziłam wykłady z prawa dyplomatycznego dla studentów Wydziału Prawa i Administracji oraz Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Szczecińskiego, w tym również wykłady z przedmiotu Diplomatic Law w języku angielskim dla studentów Erasmus i innych studentów zagranicznych. W latach 2014-2019 prowadziłam wykłady z przedmiotów: Diplomatic Law oraz Diplomatic Protection (Case Law) w języku angielskim dla studentów Erasmus i innych studentów zagranicznych na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Zielonogórskiego.

¹⁵ Prowadziłam wykłady z prawa dyplomatycznego w latach 2008-2012 na dwujęzycznych studiach podyplomowych Erasmus Mundus Master DIE – European Master in Law and Policies of European Integration, organizowanych przez konsorcjum kilkunastu uniwersytetów z całego świata, a koordynowanych przez Uniwersytet Autonomiczny w Barcelonie. Byłam członkiem konsorcjum Curriculum Development przygotowującego program tych studiów w latach 2007-2008.

¹⁶ Na zaproszenie European Law Students Association w ramach ELSA Law School of Diplomatic Law wygłosiłam wykład pt. *Diplomatic Law in the International Court of Justice' Jurisprudence*, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Gdański, 10 lipca 2018.

¹⁷ 1. *Profesor Andrzej Górbiel memory* "Diccionario Critico de Expertos en Derecho, Revista Europea de Derecho de la Navigation Maritime y Aeronautica" t. 23/2007.

2. *Gazociąg Północny w świetle prawa międzynarodowego publicznego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2/2007, współautor: P. Łaski, wkład własny: 50%. W języku angielskim: *Russian-German North Gas Pipeline in View of Public International Law*, „Polish Yearbook of International Law” t. XXVIII/2006-2008, Warszawa 2009, s. 149-162, współautor: P. Łaski, wkład własny: 50%.

3. *Interpretacja umów międzynarodowych – wybrane problemy*, „Roczniki Prawnicze Uniwersytetu Szczecińskiego” 2009 t. 19, s. 129-146, współautor: M. A. Wasilewska, wkład własny: 50%.

4. 11 haseł w ramach zagadnienia: międzynarodowy status państw i 27 haseł w ramach zagadnienia: międzynarodowe organizacje rządowe, [w:] *Encyklopedia zagadnień międzynarodowych*, E. Cała-Wacinkiewicz, R. Podgórzńska, D. Wacinkiewicz (red.), Warszawa 2011.

5. *Zwyczaj międzynarodowy a Konstytucja RP z 1997 r.*, [w:] *Konstytucyjny system źródeł prawa po 15 latach obowiązywania Konstytucji RP*, A. Bałaban, J. Ciapała, P. Mijał (red.), Szczecin 2013, s. 47-54, współautor: P. Łaski, wkład własny: 50% oraz *Some Reflections on International Customary Law in the Context of the Problem of the Sources of Public International Law*, „Annales Universitatis Apulensis, Series Iurisprudentia”, 18/2015, Alba Iulia, Romania, s. 72-78.

6. *Referendum ogólnokrajowe jako instrument manipulowania prawem międzynarodowym*, [w:] *Aktualne problemy referendum*, B. Tokaj, A. Feja – Paszkiewicz, B. Banaszak (red.), Warszawa (Krajowe Biuro Wyborcze) 2016, s. 185-201, współautor: J. Osiejewicz, wkład własny: 50%.

¹⁸ 1. Prowadziłam szkolenia z prawa Unii Europejskiej dla aplikantów Izby Notarialnej w Szczecinie w 2010 r. oraz dla aplikantów Okręgowej Izby Adwokackiej w Szczecinie w 2011 r.

2. *Nowa koncepcja pojęcia transgranicznego z perspektywy prawa międzynarodowego, prawa Unii Europejskiej i prawa konstytucyjnego*, [w:] *Współpraca polsko – niemiecka w zakresie pojęć transgranicznych*, M. Małolepszy, A. Zurakowskiej (red.), Zielona Góra (Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego – seria Acta Iuridica Lebusana) 2016, s. 45-64 współautorstwo – J. Osiejewicz, wkład własny: 50%, (w języku niemieckim: *Das neue Konzept der grenzüberschreitenden Nachteile aus der Sicht des Völker-, des Europa- und des Verfassungsrechts*, [w:] *Die deutsch-polnische Zusammenarbeit im Bereich der grenzüberschreitenden Nachteile*, Hrsg. M. Małolepszy, M. Soigné, A. Zurakowska (red.), Berlin, Logos Verlag 2016, s. 47-70, współautorstwo – J. Osiejewicz, wkład własny: 50%).

3. Na zaproszenie European Law Students Association na Uniwersytecie Viadrina w ramach ELSA Summer Law School on EU Law w 2017 r. i ponownie w 2018 r. wygłosiłam wykłady pt. *European Union Law as the Self-Contained Regime*.

problematyką prawnomiędzynarodowych gwarancji bezpieczeństwa we współczesnym świecie¹⁹ oraz prawnych konotacji społeczeństwa cybernetycznego²⁰.

Katarzyna Gacior

¹⁹ 1. Referat pt. *W poszukiwaniu bezpieczeństwa państwa* na ogólnopolskiej konferencji naukowej pt. *Bezpieczeństwo narodowe Polski. Zagrożenia i determinanty zmian*, która odbyła się w dniach 16-17 kwietnia 2015 r. na Wydziale Administracji i Bezpieczeństwa Narodowego Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wlkp.
2. Referat pt. *Challenge of civilization of security in Public International Law* na międzynarodowym seminarium akademickim pt. *The Culture of Safety. Securing Bonds of Academic Cooperation* organizowanym przez Wydział Humanistyczny Politechniki Koszalińskiej w dniu 11 grudnia 2015 r.
3. Referat pt. *Looking for the State's Security – through Some Conceptions of Human Rights* na międzynarodowej konferencji pt. *The Meaning of the Term "Security" in Legal Sciences – Selected Aspects*, która odbyła się w dniach 27-28 maj 2015 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Zielonogórskiego. Owocem konferencji jest praca zbiorowa pod moją współredakcją *The Term "Security" in Legal Sciences – Selected Aspects*, Regensburg (Universitätsverlag) 2017, współredaktor: J. Osiejewicz, wkład własny: 50%.

²⁰ *The Outstanding Need to Deal with the Space Law – Time for International Court of Justice*, [w:] *The Law of the New Technologies in the International Dimension*, J. Osiejewicz (red.), Regensburg Universitätsverlag 2018, s. 10-17.

Ponadto od 2016 r. pełnię funkcję przewodniczącej panelu prawnego o nazwie „*Prawne implikacje społeczeństwa cybernetycznego*” na cyklicznej międzynarodowej konferencji *Medea* poświęconej nauce, sztuce i technologiom, a organizowanej we współpracy kilku uczelni wyższych. Szczegółowy opis całego cyklu tych konferencji zawiera załącznik nr 4 do wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego. Owocem konferencji, która odbyła się w 2016 r. jest praca zbiorowa pt. *Medea 2016. Summa technologiae*, Wydawnictwo Feniks Publishing, Odesa, Ukraine 2017, ISBN 978-966-928-220-0, której jestem współredaktorem. Współredaktorzy: A. Guskos, J. Rybicki, wkład własny: 30%.